

них часових критеріїв. Так, відповідно до п. 30.3 ст. 30 Податкового кодексу України [1] платник податків має право використовувати податкову пільгу з моменту виникнення відповідних підстав для її застосування та протягом усього строку її дії. Він має право, як підкреслюється в п. 30.4 ст. 30 Податкового кодексу України, відмовитися від використання податкової пільги чи зупинити її використання на один або декілька податкових періодів, при цьому податкові пільги, які не використані платником податків, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів або відшкодовані з бюджету.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, 15-16, 17. – Ст. 112.

ГЛУСЕНКО А. С.,

здобувач

(Національний університет

державної податкової служби України)

УДК 347.73

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ЗЕКОНОМЛЕНИХ КОШТІВ
ЯК НАПРЯМОК ЗБАЛАНСУВАННЯ ЛАНОК БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ**

У статті автор приділяє увагу питанню збалансування ланок бюджетної системи. У дослідженні йдеться про те, що одним із способів вищезазначеної мети є перерозподіл зекономлених державою коштів. Аналізується можливий механізм та правові засади такого перерозподілу. Пропонується внести до бюджетного законодавства України такий термін, як «зекономлені кошти».

Ключові слова: бюджетна система, перерозподіл коштів, бюджетне регулювання, податкове законодавство, бюджетні видатки.

В статье автор уделяет внимание вопросу сбалансирования звеньев бюджетной системы. В исследовании говорится, что одним из способов вышеуказанной цели является перераспределение сэкономленных государством средств. Анализируется возможный механизм и правовые основы такого перераспределения. Предлагается внести в бюджетное законодательство Украины такой термин, как «экономленные средства».

Ключевые слова: бюджетная система, перераспределение средств, бюджетное регулирование, налоговое законодательство, бюджетные расходы.

The article focuses on the issue of balancing the budget system parts. The study says that one of the ways above mentioned objective is redistribution saved state funds. Analyze the possible mechanism and legal basis of such redistribution. Suggested Donation to the budget of Ukraine such term as «savings».

Key words: budget system, redistribution, budget control, tax law, budget expenditures.

Вступ. Бюджетні відносини передбачають поєднання трьох поглядів на їх зміст та особливості регулювання. По-перше, це бюджет як комплексна наукова категорія, яка набуває, зокрема, і відповідного правового забарвлення. По-друге, це акт про відповідний бюджет (закон України або Постанова відповідної ради). По-третє, це бюджетне право як підгалузь фінансового права.

Виходячи з цього, аналіз бюджетної системи обумовлює як існування відповідного інституту в системі сукупності бюджетно-правових норм, так і дослідження складових бюджетної системи та відносин між ними. За допомогою бюджетної системи відбувається стимулювання до економного та раціонального використання публічних коштів. Використовуючи перерозподіл коштів як на рівні одного бюджету, так і між окремими ланками бюджетної системи, утворюється можливість стимулювати як окремі виробництва або галузі економіки, так і певні регіони. Саме з цим пов'язується соціальна спрямованість бюджетного регулювання. Виходячи зі змісту статті 1 Конституції України, нашу державу проголошено суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою, а згідно з частиною 4 статті 13 Конституції України держава забезпечує соціальну спрямованість економіки. Але реалізувати всі ці конституційні положення можна лише на підставі формування фінансового обґрунтованих потоків між ланками бюджетної системи.

Результати дослідження. Бюджетна система може набувати форму як дворівневої (йдеться перш за все про унітарні держави), так і багаторівневої (федерації). Згідно з частиною 2 статті 2 Конституції України наша держава є унітарною державою, в якій територіальний устрій ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. В той же час частиною 1 статті 133 Конституції України встановлено, що систему адміністративно-територіального устрою України складають Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. Це знайшло своє відображення у пункті 5 частини 1 статті 2 Бюджетного кодексу України, який надав визначення бюджетній системі України як сукупності державного бюджету та місцевих бюджетів, побудованої з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіального устроїв і врегульованої нормами права.

Склад бюджетної системи України визначено статтею 5 Бюджетного кодексу України 2010 року. Бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів. Місцевими бюджетами є бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах). Потрібно зазначити, що зміст наведеної статті чинного Бюджетного кодексу України дещо вужчий за її назву, адже структура – «певний взаємозв'язок, взаєморозташування складових частин; побудова, устрій чого-небудь» [1]. Така назва статті 5 була успадкована з попередньої редакції Бюджетного кодексу України, але за змістом склад бюджетної системи України згідно з Бюджетним кодексом України 2001 року мав суттєві відмінності. В контексті цього принципові зміни стосуються віднесення бюджетів територіальних громад районів у містах безпосередньо до складу місцевих бюджетів, а не до бюджетів місцевого самоврядування, а також через включення до складу останніх таких складових, як бюджети об'єднань міст та селищ.

Зміст міжбюджетного регулювання через використання міжбюджетних трансфертів якраз і обумовлює передачу коштів між бюджетами. Показово, що до прийняття Бюджетного кодексу така передача мала здійснюватись виключно згори донизу (із бюджету вищої ланки до нижчої), а з прийняттям цього кодифікованого акту законодавець

розширив напрямки застосування офіційних трансфертів між всіма ланками бюджетної системи в цілому.

Формування бюджетних доходів забезпечується як шляхом безпосереднього перерахування коштів від податків та зборів до бюджетів (податкові надходження), так і за рахунок коштів, які перераховуються із одного бюджету до іншого. Безпосередня сплата податків та зборів, безумовно, забезпечує основний важіль формування доходних частин бюджетів. В той же час слушним є і перерозподіл коштів між різними типами бюджетів. Треба виходити з того, що бюджетна система як раціональний, ефективний механізм може функціонувати при узгодженому співіснуванні всіх її складових. Навряд чи цілісна бюджетна система може включати один виважений, збалансований бюджет та низку бюджетів, які існують виключно на дефіцитних засадах. Виважене збалансування всіх складових бюджетної системи складно забезпечити лише шляхом податків та зборів.

В деяких випадках виникають пропозиції щодо можливості законодавчого закріплення стимулювання ефективної економії енергоносіїв бюджетними установами та направлення частини зекономлених на придбання енергоносіїв коштів на потреби цих установ. Відповідно до частини 3 статті 95 Конституції України держава прагне до збалансованості бюджету України. Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 27.11.2008 № 26-рп/2008 надав офіційне тлумачення словосполучення «збалансованість бюджету», що у системному зв'язку з положеннями частини 2 цієї ж статті, статті 46 Конституції України треба розуміти як намагання держави під час визначення законом про Державний бюджет України доходів і видатків та прийнятті законів, інших нормативно-правових актів, які можуть вплинути на доходну і видаткову частини бюджету, дотримуватися рівномірного співвідношення між ними, її обов'язок на засадах справедливого, неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами, територіальними громадами враховувати загальносуспільні потреби, необхідність забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя.

Схематичне тлумачення положення «держава прагне до збалансованості бюджету України» можна представити так: а) намагання держави під час визначення законом про Державний бюджет України доходів і видатків дотримуватися рівномірного співвідношення між ними; б) намагання держави під час прийняття інших законів та нормативних актів, які можуть вплинути на доходну і видаткову частини бюджету, дотримуватися рівномірного співвідношення між ними. Вимога збалансованості бюджету – це зумовлена соціально-економічною суттю держави потреба під час затвердження Державного бюджету України чи внесенні змін до нього дотримуватися відповідності обсягів його доходів обсягам його видатків.

Стаття 7 Бюджетного кодексу України закріплює принципи бюджетної системи України. В продовження норми-цілі, закріплених частиною 3 статті 95 Основного Закону, пункт 2 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України закріплює вже принцип збалансованості як обов'язкову вимогу щодо відповідності повноважень на здійснення витрат бюджету обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період.

Відповідно до принципу ефективності та результативності бюджетної системи України, визначеного у пункті 6 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України, під час складання та виконання бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, Автономною Республікою Крим, місцевим самоврядуванням, під час залучення мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату під час використання визначеного бюджетом обсягу коштів.

Якщо в якості одного з напрямків економічної політики держави виступає енергозбереження та зменшення обсягів енергоносіїв, які використовуються їх користувачами (зокрема бюджетними установами), то ще на стадії складання бюджету ці засади

повинні закладатись у визначення обсягів відповідних видатків. За таких умов виконання бюджету здійснюватиметься у чіткій відповідності із Законом або рішенням місцевої ради та не виникатиме невизначених бюджетним законодавством «зеконмлених коштів». Будь-яка економія повинна бути плановою та відповідати вимогам чинного законодавства.

Пункт 8 частини 1 статті 7 Бюджетного кодексу України закріплює принцип цільового використання бюджетних коштів: бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями. Таким чином, бюджетні кошти використовуються розпорядниками, одержувачами бюджетних коштів та бюджетними установами до чітко визначеної мети, на яку спрямовуються бюджетні видатки. Дія цього принципу підсилюється встановленою кримінальною або адміністративною відповідальністю за нецільове використання бюджетних коштів (стаття 210 Кримінального кодексу України, стаття 164-12 Кодексу України про адміністративні правопорушення), відповідальністю за порушення бюджетного законодавства (глава 18 Кодексу). Передбачені кошторисом бюджетної установи кошти на придбання енергоносіїв не можуть бути використані на матеріально-технічне забезпечення бюджетних установ та матеріальне стимулювання працівників таких установ. Це є порушенням принципу цільового використання бюджетних коштів.

Висновки. Таким чином, треба враховувати декілька обставин. По-перше, національне бюджетне законодавство не містить визначення та взагалі не використовує термін «зеконмлени кошти», тим самим ускладнюється розуміння та можливість використання такої категорії. Більш того, введення у бюджетне законодавство терміну «зеконмлени кошти» не видається можливим. По-друге, пропозиція щодо стимулювання економії енергоносіїв бюджетними установами шляхом направлення частини «зеконмлених коштів» (внаслідок зменшення використання) на потреби цих установ порушує низку основних принципів бюджетної системи України: принцип збалансованості, принцип ефективності та результативності та принцип цільового використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Большая советская энциклопедия. – М. : Советская энциклопедия, 1976. – Т. 24-І. – 608 с.

